

Respect voor religie?

Jasper Schaaf: *Godsdienstkritiek, respect en actieve tolerantie. Feuerbach herlezen*, Uitgeverij Damon, 2010, 160 p., € 17,90.

Guy Quintelier

Jasper Schaaf verdedigt de stelling dat principiële religiekritiek en atheïsme een erkenning van de waarde van religie en spiritualiteit niet uitsluiten (zie p. 13 en p. 124). Achter deze bewering ligt nog een fundamentele, even halfslachtige stelling, namelijk dat ‘dialogische kritiek op het bestaande het bestaande respecteert’ (p. 121). Dus als ik het goed begrijp, moet ik wanneer ik kritiek heb op de uitbuiting van de Derde Wereld die uitbuiting ook respecteren, ... of wanneer ik kritiek heb op het kapitalisme, moet ik dat kapitalisme ook respecteren.

Serieuze kritiek kan dat wat het bekritiseert, toch niet accepteren en respecteren. Religie moet bekritiseerd worden omdat het juist een oorzaak is van wantoestanden. Respect voor religie is dus ongepast. Dat is mijn voornaamste kritiek op dit boek van Jasper Schaaf.

Eén van de prijzenswaardige standpunten die Jasper Schaaf verdedigt, is dat religie meer is dan een loutere privézaak. Schaaf toont ook inspirerend de blijvende relevantie aan van het religiekritische denken van, naast anderen, John Locke, Ludwig Feuerbach en Karl Marx. Spijtig is wel dat Schaaf zich niet confronteert met Feuerbachs *Das Wesen der Religion*, waarin deze een nog scherpere kritiek uit op religie dan in zijn *Das Wesen des Christentums*. De religieuze idealen die ook in sommige vormen van humanisme nog aanwezig zijn, komen daarin onder vuur te liggen.

Marx beweerde dat “de kritiek op de religie de vooropstelling is van alle kritiek”. Religie heeft namelijk de neiging omwille van de nagestreefde harmonie alle verschillen te verdoezelen. Zo maakt religie elke zakelijke en principiële kritiek onmogelijk. Ondanks zijn – soms wat te moralistisch – pleidooi voor actieve tolerantie en de noodzaak om de vrijheid te beperken, vervalt Jasper Schaaf mijns inziens ietsje te veel in de religieuze neiging om alles te verzoenen. Hij wil zowel de geit als de kool sparen.